

Аннотация

В статье рассматривается теоретический аспект личного имени. Предлагается трактовка и научное описание разных проблем в исследовании личных имён как знаков, на основе которых идентифицируется и индивидуализируется личность.

Ключевые слова: *именник, личное имя, христианское имя, церковное имя.*

Summary

In the article deals the theoretical aspect of the personal name. Presented interpretation and scientific description of the various problems in the study of personal names as a sign on which is identified and individualized person.

Key words: *set of names, personal name, Christian name, church name.*

УДК 811.161.2'373.2(09)

Торчинський М. М.

Хмельницький національний університет

УКРАЇНСЬКА ОНОМАСТИКА: ІСТОРІЯ, СЬОГОДЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ

Ювілейна (15-а) ономастична конференція передбачає підведення певних підсумків вивченню власних назв, тим паче, що історія таких студій налічує багато десятиліть (а якщо рахувати фрагменти таких студій, то і століть). Безумовно, такий аналіз уже неодноразово виконувався, адже практично у кожній монографії чи дисертації робиться огляд літератури; наявні й окремі наукові праці, присвячені цій проблемі (наприклад, стаття А. Зубка „Українська ономастика: здобутки та проблеми” [див.: 7] або довідник М. М. Торчинського „Ономастичні студії в Україні...” [див.: 24]). Водночас щороку появляються нові напрацювання, що дає підстави постійно переглядати здобутки і визначати перспективи у теорії найменувань. Саме з орієнтацією на те, що в українській ономастиці уже зроблено, а що потребує ґрунтовного опрацювання чи певного уточнення, ми і плануємо висвітлити це питання.

На нашу думку, варто погодитися з А. Зубком, який розвиток ономастики як наукової дисципліни умовно розділив на три етапи: перший (ХІ – середина ХІХ ст.) – створення перших словників власних назв і поява наукових рзв'язок із зазначеної проблематики; другий (друга половина

XIX ст. – перша половина XX ст.) – початок академічних філологічних досліджень з ономастики; третій (друга половина XX ст. – початок XXI ст.) – проведення ономастичних досліджень філологами і спеціалістами-істориками [див.: 7, с. 264]. Можливо, доцільно у третьому періоді виокремити два підперіоди – з 1959 до 1991 рр. і з 1991 р. до сьогодні, що пов'язано зі зміною аспектів, статусу (насамперед мовного), орієнтирів та інших атрибутів вивчення власних назв у Радянському Союзі і незалежній Україні. У будь-якому разі, характеристика напрацювань вітчизняних ономастів здійснюватиметься нерозривно, починаючи з часів створення Української ономастичної комісії і до сьогодні.

Перші спроби пояснити українську пропріальну лексику робляться ще в давньоруських (київськоруських) літописах. Зокрема, Нестор-літописець у „Повісті минулих літ” намагався з'ясувати походження деяких топонімів і племенонімів; у писемних пам'ятках періоду Київської Русі засвідчено численні приклади тлумачення власних особових імен та інших географічних назв. Спроби з'ясувати походження й етимологію окремих онімів фіксуються і в перших українських словниках.

У II половині XIX – на початку XX ст. онімний матеріал описували, вивчали або використовували у зв'язку з дослідженням історії українського народу і мови М. Арандаренко, М. Астряб, О. Андріяшев, Я. Головацький, В. І. Григорович, М. С. Грушевський, Г. А. Ільїнський, М. М. Кордуба, М. Корнилович, О. Лазаревський, В. Ляскоронський, М. О. Максимович, Л. Падалка, Я. Рудницький, Є. Сіцінський, О. І. Соболевський, І. І. Срезневський, М. Ф. Сумцов, І. М. Філевич, І. Я. Франко, В. Ю. Чубенко, О. О. Шахматов, В. М. Ястребов та ін. [див.: 7, с. 265 – 266; 29, I, с. 16]. Особливу вартісність мають систематизації антропонімів, виконані В. Ю. Охримовичем, М. Ф. Сумцовим та І. Я. Франком. Однак у цілому XIX ст. і початок XX ст. характеризуються домінуванням ономастичних студій описового характеру, причому значна частина таких праць активно використовує дані „народної етимології” (звичайно, іноді інформація про власні найменування була досить цікавою).

Після відносної стабілізації політичної ситуації в Україні, яка увійшла до складу Радянського Союзу, ономастичні студії частково активізувалися. Зокрема, при Академії наук УРСР була створена топонімична комісія, у роботі якої брали участь відомі українські вчені П. Клименко, М. Ткаченко, А. Ярошевич та ін. Опубліковані „Короткі правила правопису. Словнички імен, географічних назв, назв різн

установ” (1925 р.), „До правопису слов’янських прізвищ” (1927 р.), „Адміністративна карта Української РСР. Показчик географічних назв” (1941 р.) тощо [див.: 7, с. 265]. Незважаючи на відсутність аналітики, ці праці заслуговують на увагу насамперед обсягом описаного матеріалу, значна частина якого могла бути втраченою.

Після другої світової війни в ономастичних дослідженнях пропріальна лексика продовжує більше використовуватися як допоміжний матеріал. У цей час також з’являються наукові праці Л. Л. Гумецької, Н. П. Дзятківської, А. К. Кара-Моско, В. М. Михайлова, О. Ф. Ріпецької, які мали важливе значення для вітчизняної ономастики.

„Поворотним моментом у розвитку української ономастики став 1959 р., ... коли в Києві відбулася I Республіканська ономастична нарада. Після її рішення в 1960 р. створюється Українська ономастична комісія, ... яка започаткувала регулярне проведення Республіканських ономастичних конференцій і видала 15 випусків своїх „Повідомлень” (1966 – 1977)” [29, I, с. 16].

На зміну епізодичним спостереженням над окремими групами пропріальної лексики з II пол. XX ст. з’являються фундаментальні загальнотеоретичні праці і вузькоспеціалізовані дослідження семантики та структури різних класів онімів: антропонімів, топонімів, зоонімів і космонімів. Продуктивно розвивається літературна ономастика. Традиційно актуальними залишаються питання граматичної будови і правопису власних назв. Досліджуються і дотичні до пропріальної лексики імена: етноніми, катойконіми і відтопонімні прикметники, географічна номенклатура [див.: 29, I, с. 45 – 46].

Власне, із цього часу і можна більш детально схарактеризувати основні напрями ономастичних досліджень і визначити їхні перспективи.

Загальноприйнятим є поділ ономастичних студій на теоретичні, прикладні й описові.

Опрацювання загальнотеоретичних питань ономастики має вагоме значення для всебічного аналізу власних назв, оскільки індивідуальні особливості окремих онімів безпосередньо залежать від спільних ознак усіх пропріативів. Свій внесок у теорію номінації зробили й українські ономасти О. О. Белей, А. О. Білецький, Д. Г. Бучко, К. Й. Галас, Л. В. Горожанкіна, І. М. Железняк, В. М. Калінкін, О. П. Карпенко, О. Ю. Карпенко, Ю. О. Карпенко, Н. Л. Колмакова, О. С. Компан, А. П. Критенко, Г. П. Лукаш, В. В. Лучик, В. В. Німчук, Т. С. Олійник,

Є. С. Отін, М. І. Романюк, О. С. Стрижак, М. І. Сюсько, В. І. Ткачук, К. К. Цілуйко, М. М. Торчинський, З. Т. Франко, П. П. Чучка, В. П. Шульгач та багато інших дослідників.

Окремого розгляду потребує питання формування ономастичної терміносистеми, яке безпосередньо стосується характеристики онімної лексики. Ця проблема активно розробляється протягом останнього півстоліття Д. Г. Бучком, Н. Г. Івановою, І. І. Коваликом, В. В. Німчуком, Я. П. Редьковою, М. М. Торчинським тощо, є і певні напрацювання, оскільки від проекту української ономастичної термінології В. В. Німчука [див.: 19] українська ономастика дійшла до „Словника української ономастичної термінології” Д. Г. Бучка [див.: 3], яким можна справедливо гордитися. При цьому активно використовуються й іншомовні ономастичні терміносистеми: як російські (описані насамперед у працях Н. В. Подольської й О. В. Суперанської), так і західноєвропейські, представлені, зокрема, в енциклопедіях „Слов’янська ономастика” і „Польські власні назви” та довіднику „Основна система і термінологія слов’янської ономастики”. Незважаючи на це, і сьогодні, на нашу думку, існує чимало прогалин у структурі термінопозначень, передусім денотатно-номінативного спрямування. На жаль, через відсутність коштів не видано словник, який готується у Хмельницькому національному університеті, а скорочений його варіант немає сенсу публікувати, оскільки, по-перше, це буде часткове повторення уже наявних видань, а по-друге, основною засадою укладання нашої терміносистеми є максимальне залучення до неї нових елементів (все, що може бути описане в ономастичних студіях, мусить мати термінопозначення!). Є надія, що відділ термінології в Інституті української мови НАН України теж підготує словник, проте хотілося б, щоб були усунені недоліки, пов’язані, наприклад, зі структуруванням космонімів, топонімів та інших секторів онімного простору.

Останнім часом з’являються нові напрями ономастичних досліджень. Зокрема, О. Ю. Карпенко започаткувала когнітивну лінгвістику, у якій з’ясовується буття в ментальному лексиконі власних назв і на основі диференційних властивостей пропріальних одиниць розв’язуються питання, як ментальний лексикон справляється з величезними кількостями онімів, як кодується і трансформується в мові мозку концепт з одним-єдиним референтом і як власні назви взаємодіють, пов’язуються в межах ментального лексикону з іншими його складниками [11, с. 10].

У цьому руслі виконують свої дослідження В. Ю. Неклесова, Г. В. Ткаченко та інші науковці.

Типологічна ономастика передбачає вивчення власних назв за допомогою ономастичного мислення, ономастичних традицій і смаків, ономастичних ідей, які реалізуються схожими або відмінними способами, підтверджують гіпотезу про ізоморфізм та аломорфізм в онімії різних країн. Основна ідея – онімії явища однієї мови розглядаються через природу аналогічних явищ іншої мови або навіть кількох мов. Зразками типологічних студій є монографія „Типологічна ономастика” [див.: 23], а також дисертаційні і монографічні дослідження О. М. Алексєєвої, В. М. Богуцького, В. О. Горпинича, М. В. Жарикової, В. Ф. Ібрагімової, В. В. Катернюк, В. О. Кравченко, Н. В. Марченко, К. В. Першиної, О. В. Петрової, Т. І. Поляруш, О. О. Рогач, О. М. Скляренка, О. М. Скляренко, Ю. В. Собкова, Л. Т. Стичишиної, Чжоу Шао Бо, М. М. Юрківа.

Окремішність фольклорної ономастики як специфічного напрямку ономастичних студій намагається довести Н. С. Колесник, яка у максимально повному обсязі дослідила кількісний та якісний склад функціональних особливостей українських фольклорних особових імен, засвідчених обрядовим пісенним фольклором з урахуванням як жанрових особливостей фольклорних творів, так і часу й місця (вибірково) їх фіксації і побутування [див.: 13].

Фольклорні ономастикони (оніми у казках, фраземах, пареміях, замовляннях тощо) англійської, німецької, польської, російської, української мов) описували також І. М. Апоненко, В. А. Вересаєв, І. Ф. Заваринська, Ю. В. Ковалюк, А. М. Кравчук, Є. П. Кудріна, Н. С. Лалаян, О. А. Мороз, Н. М. Пасік, О. О. Порпуліт, М. І. Редька, О. В. Сафронова, Ю. А. Фірсова, Н. В. Шкляєва і А. В. Юдін.

Практичні аспекти досліджень, пов’язані з перекладом, акцентною і фонологічною структурою, правописом, відмінюванням, валентністю морфем тощо українських онімів, детально розкривають у наукових працях С. Л. Авдєєва (Ковтюх), Н. С. Афанасьєва, Б. П. Бендзар, О. В. Бурда-Лассен, А. А. Бурячок, В. О. Горпинич, А. Г. Гудманян, Л. І. Гуцул, В. В. Жайворонок, Г. Ю. Касім, О. М. Кашталян, О. І. Крижанівська, В. Я. Нежнипапа, Ю. М. Новикова, Ю. К. Редько та інші мовознавці.

Як джерела ономастичної та позамовної інформації і водночас як зразки правильного використання пропріальних одиниць виступають численні лексикографічні зібрання антропонімів (Г. Л. Аркушин, Л. О. Белей,

В. О. Горпинич, О. І. Дей, В. Іраклієвський, Ю. А. Ісат, Б. Комаров, А. Краснящих і К. Беляєв; Т. Лещук, Т. Дуліба і Ю. Павлюк; Г. Лозко, К. Лук'янюк, Н. Бабич, Н. Колесник, М. Скаб і Я. Редька; М. Д. Матіїв, І. В. Мороз, Л. О. Осташ і Р. І. Осташ; Л. А. Пономаренко, Т. С. Пристайко, І. С. Попова, І. І. Турута і М. С. Ковальчук; Л. Г. Скрипник, О. Слюсар, П. М. Стехна, І. І. Трійняк, І. Д. Фаріон, В. А. Чабаненко, П. П. Чучка), топонімів (Г. Л. Аркушин, О. Л. Бабічева, А. Т. Бевзенко, Т. Беценко, М. С. Богомаз, Д. Г. Бучко, С. О. Вербич, М. М. Габорак, К. Є. Гагкаєв, В. О. Горпинич, І. М. Железняк, Ю. О. Карпенко, Г. Ю. Касім, А. П. Корепанова, М. Ю. Костриця, О. І. Крижанівська, Ю. М. Кругляк, В. В. Лобода, Л. Т. Масенко, В. С. Мороз, А. М. Перепаца, Л. В. Петринка, О. С. Стрижак, Н. М. Торчинська і М. М. Торчинський; В. А. Чабаненко, В. П. Шульгач, М. Т. Янко, А. П. Ярещенко) та інших класів власних назв: ергонімів, етніонімів, міфонімів тощо (А. О. Білецький, А. С. Зеленько, І. Я. Козовик, К. Костів, О. В. Кровицька, Н. М. Лесовець, З. О. Мацюк, О. Ф. Немировська і Т. В. Немировська, Є. С. Отін, С. Плачинда, Н. І. Станкевич). Крім цього, чимало ономастичних словників наявні у дисертаційних дослідженнях як додатки до них.

Звичайно, не всі словники оформлені на належному рівні; на жаль, трапляється і чимало псевдонаукової інформації (яка передусім ґрунтується на даних „народної етимології”), проте у свій час вони відіграли певну позитивну роль, задовольняючи цікавість читачів до різних аспектів творення та функціонування власних назв. Оскільки до видання готуються регіональні історико-етимологічні словники ойконімів України, то хочеться вірити, що принаймні у них буде науково достовірною і водночас цікавою й об'ємною інформацією.

Осібню слід виділити навчально-методичні роботи, за допомогою яких до занять ономастикою залучаються молоді дослідники. Серед методичних рекомендацій, конспектів лекцій і подібних матеріалів можна назвати дослідження й українських учених Г. Л. Аркушина, С. Д. Бабишина, В. А. Герасимчук, К. Б. Зайцевої, М. В. Карпенко, Н. С. Колесник, В. М. Михайлова, С. М. Пахомової, Н. І. Рувьової, Р. У. Таїч, М. М. Торчинського. Таке ж з прямивання мають і науково-популярні публікації, автори яких (І. В. Глинський, А. П. Коваль, Л. Т. Масенко, О. С. Стрижак, З. Т. Франко) у доступній формі знайомлять широке коло читачів передусім з антропонімами і топонімами.

У виданнях енциклопедичного характеру переважно поєднуються загальнотеоретичні аспекти, пов'язані з проблемами виокремлення та функціонування онімів, з питаннями, зорієнтованими на словотвір, семантику і деякі інші особливості окремих різновидів власних назв. Аналогічно можна говорити і про численні збірники наукових праць, які друкуються в Україні, зокрема про спеціальні ономастичні альманахи (на кшталт: „Студії з ономастики та етимології” у Києві, „Записки з ономастики” в Одесі, „Ономастика і апелятиви” у Дніпропетровську, „Λογος ὀνομαστικῆς”, або „Ономастичні науки”, у Донецьку). Такі питання активно обговорюються також на всеукраїнських ономастичних конференціях.

Підсумовуючи сказане стосовно теоретичних і прикладних аспектів ономастичних досліджень, зазначимо постійну потребу в узагальненні результатів описових студій, що одночасно сприятиме накресленню перспектив на подальше вивчення певних класів онімних одиниць. Водночас необхідно пропагувати здобутки ономастики серед широкого читацького загалу, що можливе шляхом видання науково-популярних праць і словників. Зрештою, варто виробити певний алгоритм аналізу власної назви, оскільки наявні схеми досить різнотипні (наприклад, складаються від кількох пунктів до чотирьох десятків [див.: 25, с. 42–44]).

Слід зазначити, що саме положення теоретичної ономастики, перш ніж стати надбанням широкого кола науковців, повинні активно обговорюватися, проходити тривалу апробацію. Ми вдячні В. В. Лучику за детальний аналіз нашої дисертації і монографій, за позитивну оцінку їх у цілому і конструктивну критику окремих положень [див.: 17]. Найбільше зауважень викликала розширена структура ономастикону, однак ми вважаємо, що термін „хоробелетристикопоетонім”, навіть незважаючи на його розміри, все-таки кращий, ніж описова конструкція „власна назва просторової одиниці, яка використана у прозовому художньому творі”. Аналогічно можна говорити і про різні типи власних назв, які виокремлюються за способом творення чи особливостями функціонування: вони мають бути загальноприйнятими, тоді легко буде порівнювати результати, отримані дослідниками. Звичайно, тут свою діяльність має активізувати Українська ономастична комісія, на засіданнях якої варто обговорювати такі проблемні питання, схвалювати теми дисертаційних досліджень, рекомендувати до друку вагомі у науковому плані монографії. До цих пір така поважна інституція, на жаль, існує лише формально.

Взагалі ж основними критеріями, на яких ґрунтується значна частина ономастичних студій описового характеру і які не викликають суттєвих заперечень у дослідників, є насамперед спосіб творення, мотивація і семантика твірної основи (тобто етимологія). Бажано було б при цьому встановлювати перехресні взаємозв'язки між групами пропріальних одиниць, що дозволить змалювати об'єктивну картину онімного простору української мови.

Найбільш поширеними серед описових в українській ономастиці стали антропонімічні, топонімічні та поетонімічні студії.

Предметом вивчення антропонімістів є імена, прізвища, прізвиська, псевдоніми тощо – як сучасні, так і колишні (іноді – комбінованого зразка), а особливою активністю відзначаються описи систем особових імен та прізвищ, причому аспекти дослідження суттєво відрізняються (як на рівні певних типів вказаних пропріативів, так і хронологічних зрізів) [див.: 25, с. 45].

Власні особові імена (українські і російські) описані у дослідженнях С. Л. Брайченко (Одеська область), Т. В. Буги (Центральна Донеччина), Л. О. Жмурко (Ізмаїльщина), Л. Л. Зайчикової (м. Одеса), О. Ю. Касім (Одещина), Г. В. Кравченко (м. Донецьк); Л. Л. Кракалії (Буковина), О. Ю. Медведєвої (Болградський і Кілійський р-ни на Одещині), Л. Р. Осташ (слов'янські імена у Чехії), С. М. Пахомової (складені іменування донаціонального періоду), Н. О. Свистун (м. Тернопіль), І. Д. Скорук (м. Луцьк), О. В. Черноус (м. Кіровоград), у яких антропоніми переважно аналізуються протягом певного хронологічного зрізу, а увага звертається передусім на їхні локально-темпоральні особливості та продуктивність. Наприклад, у дисертації М. Л. Худаша [див.: 26.] розглядаються особливості еволюції генетично автохтонних і церковнослов'янських особових імен чоловічого населення України XI – початку XIX ст. як ідентифікаційної основи і джерела формування українських прізвищ та прізвиськ.

Найбільше антропонімічних студій присвячено опису етимологічних, дериваційних, семантичних та інших атрибутів прізвищ (прізвищевих назв). Визначальними у цьому плані можна вважати роботи П. П. Чучки [див.: 27] і Ю. К. Редька [див.: 22], які завдяки глибокому теоретичному підґрунтю і досконалим практичним зразкам для наслідування сприяли активізації антропонімічних досліджень в Україні у наступні роки. Це

стосується і студій І. Д. Сухомлина та І. М. Железняк, у яких розглядаються проблеми історичної антропоніміки.

Аналіз сучасних і колишніх прізвищ (прізвищевих назв) України або її якоїсь частини поєднують роботи Ю. Б. Бабій (Середня Наддніпрянина), Б. Б. Близнак (Гуцульщина), Н. Ю. Булави (Північна Донеччина), Г. Є. Бучко (Бойківщина), Н. Б. Вирсти (Покуття), Н. І. Головчак (німецькі прізвища Закарпаття), В. О. Горпинича (Подніпров'я), І. І. Льченко (Нижня Наддніпрянина), І. А. Корнієнко (Дніпровське Припоріжжя), Л. О. Кравченко (Лубенщина), О. О. Марочкіної (Розточчя), Т. В. Марталогі (Північний Степ), С. І. Лебеденко (Дніпропетровськ), Ю. М. Новикової (Центральна і Східна Донеччина), Р. М. Падалки (Слов'янський р-н на Донеччині), Г. Д. Панчук (Опілля), В. Д. Познанської (південно-східна Україна); Н. І. Рувьової (Західне поділля), Ю. І. Фернос (Уманщина), С. В. Шеремети (Північна Тернопільщина).

Власне діахронічними є дослідження В. П. Буркат, С. В. Глущика, В. О. Горпинича, О. Я. Добровольської, І. В. Єфименко, І. Д. Красовського, О. Д. Неділько, Г. П. Півторака, Л. О. Тарновецької, Г. В. Тимошик, І. Д. Фаріон, В. О. Шевцової, Л. В. Ящук, які стосуються території України або окремих її регіонів. Оскільки до XIX ст. розмежування прізвищ (прізвищевих назв) і прізвищ (а ще раніше – й особових імен) було досить проблематичним, то закономірно, що історичні розвідки з антропоніміки М. О. Демчук, В. В. Денисюка, Л. В. Карлової, Р. І. Керсти, Р. І. Осташа, С. Є. Панцьо, М. І. Сенів можна вважати комплексними студіями усіх різновидів антропонімів, хоча, звичайно, кожна робота має за основний предмет дослідження якийсь один тип власних особових назв, передусім – імена. Прізвиська (неофіційні найменування) описані у роботах М. Я. Наливайко (Львівщина), Н. М. Федотової (Луганщина) і Н. М. Шумської (Західне Полісся).

У дослідженнях Г. В. Бачинської, Л. О. Белея, Т. Д. Космакової, І. І. Козубенко, В. М. Кам'яця, Л. Т. Масенко, Н. М. Петриці, А. М. Поповського, В. В. Тимінського комплексність предмета дослідження є їхньою визначальною рисою, і цінність таких студій зростає завдяки тому, що порівнюється антропонімійний матеріал, різний не лише територіально чи хронологічно, а й номінативно.

Окремо варто виділити роботи Т. М. Бережної, Н. Я. Бияк, І. В. Бойчука, Л. М. Бражнік, А. Г. Гудманяна, О. В. Кисельової, В. М. Мазниченко, Є. М. Музі, О. К. Смирнової та Л. В. Сосніної, у яких

аналізується перехід антропонімів (топонімів, інших пропріальних одиниць або в цілому онімів) з однієї мови в іншу.

Дослідження С. М. Медвідь (Пахомої) [див.: 18] можна кваліфікувати як завершальний етап у вивченні антропонімів. Основний предмет дослідження – багатолексемні антропонімні формули, однак аналізуються і однолексемні іменування як спосіб ідентифікації особи, що передував системі формул. Опрацьований фактичний матеріал дозволив об'єктивно дослідити вплив екстралінгвальних факторів (традицій, релігії, держави, віку, статі, моди тощо) на вибір формули іменування особи.

Концептуальні засади, узагальнення й висновки роботи Н. М. Павликівської „поглиблюють уже відомі та формують нові знання про українську антропонімію, окреслюють місце псевдонімів у системі пропріальної лексики” [21, с. 7]. Вагоме значення для антропоніміки мають і наукові праці теоретико-етимологічного спрямування В. П. Шульгача.

Таким чином, вивчення літератури, у яких опрацьовувалися загальні і часткові проблеми аналізу власних особових назв, дозволяє зробити такі висновки: 1) антропоніми одними з перших потрапили у поле зору ономастів; 2) більш детально схарактеризовано імена і прізвища (проте немає повного охоплення окремих регіонів); 3) на належному рівні з'ясовано етимолого-словотвірну структуру особових імен (походження, шлях і час виникнення, етимологію, структуру, мотив номінації, спосіб творення, семантику твірної основи) та окремі функціональні (стилістичні функції, етнокультурну знаковість, емоційно-експресивні ознаки, продуктивність і поширення в певних регіонах) й екстралінгвальні особливості; 4) менше уваги приділено денотатно-квалітативним особливостям імен (які, проте, в антропонімії проявляються не досить виразно), а також кодифікаційному аспекту (особливо варіативності, правопису, відмінюванню тощо); 5) аналіз прізвищ в основному реалізований на рівні визначення способу творення, семантики твірних основ, мотиву номінації та продуктивності антропомоделей, проте досить часто вказані критерії змішуються; 6) на поглиблене дослідження чекають насамперед стилістичні та кодифікаційні особливості прізвищ і прізвищевих назв, а також деякі їхні етимолого-словотвірні ознаки; 7) найбільш комплексною є характеристика імен по батькові, що пов'язано з нескладністю реалізації такого завдання; 8) практично відсутній аналіз прізвищ і власних назв посад та почесних найменувань [див.: 25, с. 48 – 49].

Ґрунтовно й різнопланово виконуються і топонімічні студії (насамперед – аналіз власних назв річок, поселень і невеликих географічних об'єктів).

Безумовно, особливе значення для подальшого розвитку топоніміки мали перші дисертаційні дослідження насамперед Ю. О. Карпенка [див.: 12], у якому детально описано топонімікон Буковини, а також роботи К. Й. Галаса (ойконімія Закарпаття), А. П. Корепанової (гідронімія басейну Нижньої Десни), І. В. Муромцева (гідронімія басейну Сіверського Дінця), О. Ф. Ріпецької (топонімія басейну межиріччя Одеру і Вісли), О. С. Стрижака (гідронімія Полтавщини, Запоріжжя, Херсонщини) і Є. М. Черняхівської (ойконімія Львівщини). Ці студії тривалий час слугували певним орієнтиром у виборі предмета наукових пошуків та принципів аналізу топонімії, у структуруванні праць, використанні літератури і порівнянні отриманих результатів аналізу топонімікону з уже наявними висновками. І надалі, незважаючи на певні розбіжності у критеріях аналізу, простежується спільний підхід до характеристики топонімів, що ґрунтується на визначенні семантики твірної основи, способу словотворення і мотиваційних відношень, які виникали між денотатом і власною назвою в момент номінації.

Більшість робіт, особливо з гідроніміки, відзначається поглибленим етимологізуванням власних географічних назв; значну цінність становлять словники, наявні в текстах робіт або в додатках до них. Обсягом і повнотою аналізу, комплексним зіставленням з аналогічними студіями вітчизняних і зарубіжних дослідників насамперед заслуговують на увагу наукові праці І. М. Желєзняк [див.: 6], О. П. Карпенко [див.: 10], В. В. Лучика, [див.: 16], Є. С. Отіна [див.: 20], [див.: 28], у яких об'єктом дослідження є водні об'єкти басейнів відповідно Середньодніпровського Правобережжя, Центрального Полісся, Середнього Дніпро-Бузького межиріччя, південно-східної України, межиріччя Західного Бугу і Случі. Гідронімія (разом з іншими класами топонімів) також ґрунтовно аналізується у наукових працях В. А. Бушакова (історична топонімія Криму [див.: 4]), О. І. Іліади (праслов'янська топонімія Балкан [див.: 8]), В. В. Лободи (Північнопричорноморська топонімія [див.: 14]).

Зразками регіональних студій є й описи гідроніміконів С. О. Вербича (басейн Верхнього Дністра), О. П. Карпенко (Нижнє Правобережнє Подніпров'я), Ю. В. Кравченко (Великий Луг Запорізький), Л. Т. Масенко (басейн Південного Бугу), М. Д. Матііва

(басейн Стрию), Я. П. Редькви (Західне Поділля), В. П. Шульгача (басейн Стиру).

Регіональним проблемам присвячено і значну частину сучасних досліджень, у яких аналізується ойконімія Харківщини (Ю. А. Абдула), Північної Тернопільщини (І. О. Волянюк), Прикарпаття (М. М. Габорака, В. О. Яцій), Північної Хмельниччини (Н. М. Герета), Вінниччини (Л. Л. Дика), Черкащини (І. С. Гонца), Сумщини (О. В. Іваненко), Опілля (В. В. Котович), Полтавщини (А. В. Лисенко), Рівненщини (Я. О. Пура), Південно-Західного Поділля (М. М. Торчинський), Карпат (М. Л. Худаш). У такому ключі підготував свою роботу і Д. Г. Бучко [див.: 2], який не лише описав понад 650 назв поселень Покуття, а й встановив визначальні принципи, за якими здійснювалося іменування населених пунктів України.

Ареальні дослідження в українській ойконіміці спрямовані на вивчення пропріальних одиниць із суфіксами *-івц-*і, *-инц-*і (Д. Г. Бучко), *-ич-*і (О. А. Купчинський), *-ів*, *-ин* (З. О. Купчинська), *-ець*, *-иця* (Н. Є. Михайличенко), *-*јь* (*-*ја*, *-*је*) (Л. Н. Радьо), *-ан-*и (*-ян-*и) (І. Б. Царалунга). Подібною є і робота М. П. Мриглода, у якій аналізуються ойконіми Правобережної України з християнськими іменами в основах.

Останнім часом активізувалося вивчення мікротопонімів, особливо у Центральній і Західній Україні, свідченням чого можуть бути роботи В. Ф. Баньої (басейн р. Уж), Н. І. Бицько (мікрогідронімія Тернопільщини), Л. П. Білінської (Покуття), Н. В. Вебер (Івано-Франківщина), О. Б. Галай (урбанонімія Ужгорода), О. Ф. Заїнчовської (Кіровоградщина), Х. І. Зикань (м. Ужгород), Н. Й. Кидибиц (м. Берегове), Л. Б. Костик (назви непротічних вод Буковини), Н. І. Лісняк (Західне Поділля), Р. О. Ляшенка (м. Кіровоград), О. І. Михальчук (Підгір'я), Н. М. Павликівської (назви непротічних водоймищ Поділля), В. Є. Полякова (м. Сімферополь), О. І. Проць (Північна Львівщина), Я. О. Пури (Рівненщина), Н. В. Сокіл (Сколівщина), Е. А. Черепанової (Чернігівсько-Сумське Полісся), І. Г. Чеховського (Чернівецька область), Н. Р. Яницької (центральні і східні райони Львівщини).

Цикл досліджень (З. О. Валюх, Т. О. Гаврилова, В. О. Горпинич, В. В. Лучик, І. М. Шпілько) орієнтований на вивчення відтопонімних похідних. Різнопланові питання, які, проте, мають безпосередні стосунки до багатьох проблем, пов'язаних із комплексним аналізом топонімів, розглядаються в роботах Р. Р. Абкадірова, О. Є. Афанасьєва, Л. Л. Василюк,

О. К. Данилюк, В. В. Кихтюк, Т. Г. Купач, Н. Б. Таранової, Н. В. Шкляєвої та інших географів та істориків.

У цілому аналіз названої вище літератури уможливив зробити такі висновки: 1) топоніми, як і антропоніми, домінують як об'єкти ономастичних студій; 2) із-поміж власних географічних назв переважно аналізуються ойконіми та гідроніми; епізодично – хороніми та ороніми, а також певні різновиди мікротопонімів; практично відсутні дослідження номінацій підводних і підземних об'єктів; 3) опис ойконімів пов'язаний в основному зі з'ясуванням особливостей їх творення (етимології, семантики твірної основи, мотиву номінації, способу деривації, часу і шляху виникнення, продуктивності словотвірного типу, структури); епізодично (переважно у словниках) наводиться екстралінгвальна і кодифікаційна інформація; немає дисертаційних досліджень найменувань поселень окремих областей у Центрі і на Сході України; 4) аналогічно аналізуються і гідроніми (передусім найменування рік і частково озер), які відзначаються поглибленим етимологізуванням і часто конотують додаткові значення, зокрема і на рівні символів; водночас кодифікаційний аспект у таких дослідженнях виражений недостатньо чітко; відсутні дослідження гідронімів в окремих центральних областях України; 5) серед територіонімів активно досліджуються номінації регіонів, об'єктів рельєфу (переважно макро- і мезоороніми), великих островів і півостровів, вулиць і площ; 6) епізодично характеризуються власні назви лісових насаджень, шляхів сполучення, частин міст і сіл, а також інші мікротопоніми, етимологія яких часто загальнозрозуміла і не вимагає додаткових наукових пошуків; значна частина таких власних географічних назв, функціонуючи переважно лише у мовленні, перебуває на межі зникнення і терміново потребує якщо не вивчення, то хоча б письмової фіксації; 7) на поглиблене дослідження чекають насамперед денотатно-квалітативні, функціональні, стилістичні та кодифікаційні особливості багатьох класів власних географічних назв; необхідно також з'ясувати етимолого-словотвірні ознаки значної частини топонімів, зокрема і загальновідомих [див.: 25, с. 53 – 54].

„Останнім часом за кількістю, різнобічністю, географією на перше місце в ономастиці виходять поетонімічні студії, у яких увага звертається переважно на загальнотеоретичні питання та функціональні особливості пропріативів, однак часто ігноруються проблеми, пов'язані з виникненням таких власних назв. Додатково дисертаційні роботи з поетоніміки

групується за мовною належністю досліджуваного матеріалу (україно-, російсько-, англійсько- тощо) та характером (методологією) студій (загальнотеоретичні, описові, зіставно-порівняльні)” [25, с. 53 – 54]. Варто зазначити, що однозначно зарахувати дослідження до якоїсь однієї групи не завжди можливо через різноплановість завдань, які ставить перед собою дослідник. Це, зокрема, стосується і докторської дисертації Л. О. Белея, першої в Україні, присвяченої вивченню літературно-художніх антропонімів. Віднесення її до робіт і практичного, і загальнотеоретичного спрямування зумовлене тим, що у ній, поряд з аналізом функціонально-стилістичних особливостей ЛХА, „уточнюються поняття та систематизується вживання термінів літературно-художньої антропоніміки, визначається статус літературно-художньої антропонімії в національному антропоніміконі, встановлюються специфічні ознаки ЛХА, окреслюється джерельна база та ресурси української літературно-художньої антропонімії” [1, с. 6].

Літературні антропоніми стали предметом вивчення й О. П. Горенко, яка поставила за мету окреслити цілісну теоретичну й емпіричну моделі різнорівневого функціонування антропоетонімів у творах американських романтиків, обґрунтувати провідну концепцію тлумачення літературного антропоніма як гносеологічного, соціокультурного та художньо-естетичного чинника, який відіграє суттєву роль у процесі романтичного світосприйняття і міфотворення [див.: 5, с. 3].

Більш широко теоретичні проблеми поетичної ономастики описані в дисертаційному дослідженні В. М. Калінкіна, після захисту якого поетоніміка поповнилася низкою положень, аксіом і постулатів, на основі яких уможливилось формування вихідних принципів цього наукового напрямку. Особливо вартісними є положення про специфіку семантики поетоніма, яка відрізняється як від семантики так званих „реальних” власних імен, так і від семантики апелювативів, а також визнання завданням поетонімічних досліджень з’ясувати взаємини між ім’ям, образом і денотатом [див.: 9, с. 20].

Актуальність дослідження Г. П. Лукаш „зумовлена потребою побудови теорії конотативної онімії на матеріалі українського конотонімікону; важливістю комплексного вивчення конотативних власних назв із позицій цієї теорії для встановлення принципів формування українського конотонімікону та чинників його розвитку; відсутністю монографічних праць, присвячених аналізу механізму

появи конотонімів як чинника збагачення лексичного складу мови; а також потребою систематизації фактичного матеріалу з української конотонімії” [див.: 15, с. 5].

Теоретичні питання літературної ономастики також розроблялися і в інших роботах насамперед Ю. О. Карпенком, а також Є. М. Беліцькою, М. В. Бувською, Л. М. Буштян, А. І. Вегеш, І. Герус-Тарновецькою, Л. І. Дукою, В. Ю. Канною, Н. Є. Касьяненко, В. М. Михайловим, І. І. Маруніч, Є. М. Музею, Є. С. Отінім, Н. В. Уховою, О. В. Філатовою, Т. В. Чуб, і увага в них зверталася на проблеми ономастичної конотації, оказіональності онімів, специфіки їх перекладу (на матеріалі художньої літератури) тощо.

Особлива цінність описових студій визначається тим, що саме на них ґрунтується більшість досліджень теоретичного характеру. Аналізуються українські та російські ономастикони (або власні назви певних різновидів) і окремих творів: „Повісті минулих літ” (М. Ю. Вишина), „Запрошення на страту” В. Набокова (Е. О. Кравченко), „Дванадцять стільців” і „Золоте теля” І. Ільфа і Є. Петрова (І. О. Мариненко), „Твоя зоря” О. Гончара (О. Ф. Немировська), „Хвилі Чорного моря” В. Катаєва (Т. Д. Сулова); і творчості певних письменників: О. Гончара (В. М. Галич), К. Паустовського (О. Б. Іванова), П. Куліша (О. В. Климчук), А. П. Чехова (Л. І. Колоколова), В. Кожелянка (М. В. Максимюк), Л. Костенко (М. Р. Мельник, Л. П. Петрова), О. Блока (С. Г. Мисик), А. Ахматової (С. А. Нагачевська), М. Коцюбинського (Т. В. Немировська), Яра Славутича (Л. І. Селіверстова), М. Салтикова-Щедріна (Р. У. Таїч), М. Горького (І. І. Турута), Т. Шевченка (М. В. Фененко), М. Хвильового (О. О. Усова), І. Буніна (І. В. Черновалюк), В. Дрозда (Л. Д. Шестопалова), Ю. Яновського (Т. В. Шотова-Ніколенко), І. Тургенева (Т. Ф. Шумаріна); прози В. Аксьонова (Н. І. Іванова), В. Винниченка (Г. П. Лукаш), В. Стуса (А. В. Лупол), Є. Маланюка (Г. І. Мельник), О. Пушкіна (Л. М. Захарова, І. В. Мурадян); малої прози І. Франка (О. Р. Сколозdra), повістей М. Гоголя (Л. В. Біла); драматургії Лесі Українки (Т. І. Крупеньова, В. В. Мержвинський); і в цілому жанрів: художньої прози 60–80-х рр. ХХ ст. (С. С. Аксьонов), науково-фантастичних текстів (О. Ю. Андрієнко), післявоєнних сатиричних творів (Н. В. Ботвіна), історичних оповідей (Т. М. Вінтонів), історичної прози II пол. ХХ ст. (Т. Б. Грищенко), художньої прози про Київську Русь (Н. М. Жовта), творів романтичного жанру (В. М. Калінкін), української поезії ХІХ – ХХ ст.

(Т. Ю. Ковалевська), українських сатиричних романів (Л. П. Кричун), поезії шістдесятників (Т. М. Можарова), сатирично-гумористичних текстів І. Франка і В. Самійленка (Т. М. Наумова), української драматургії XIX – XX ст. (Н. Ф. Попович), російських історичних романів (В. І. Рогозіна), української поезії II пол. XX ст. (І. В. Хлистун), української художньої літератури (Я. М. Шебештян); 177; 269; 327; 380; 447; 613; 894; 921]. Роботи Т. В. Бакастової, К. Б. Зайцевої, Т. О. Качановської, Л. В. Литвин, А. О. Невструєвої, О. Д. Петренко, С. М. Співак і Н. Ю. Тодорової виконані на матеріалі поетоніміконів англійської, німецької, французької та польської мов. Спільними для названих вище досліджень є характеристика семантичних, стилістичних й іноді дериваційних (структурних) особливостей літературних онімів.

Відсутність зіставлень і порівнянь отриманих результатів як між окремими авторами, так і між історичними періодами і жанрами спричинена недостатньою кількістю виконаних досліджень. Частково цей недолік компенсується написанням робіт компаративного характеру, на кшталт наукових праць Н. В. Павлюк, А. С. Попович, А. В. Соколової, О. П. Яцури.

Наукові студії О. В. Борисович, І. І. Браги, Ю. А. Грушевської, А. В. Данильченко, Д. В. Дергача, В. І. Ільченка, М. Д. Кожушко, С. М. Кудиби, Н. С. Лисої, Т. В. Стасюк присвячені побутуванню онімів у текстах інших типів: рекламі, рецензії, пресі тощо. Іноді власні назви не є безпосередньо предметом дослідження, однак досить детально характеризуються (А. М. Василенко, О. О. Стоколос-Ворончук, О. Ю. Тупиця). Це саме можна сказати і про вивчення ідіолектів українських письменників.

Власне бібліоніми не належать до поетонімів, однак із ними тісно пов'язані, що й підтвердив аналіз заголовків різножанрових творів, виконаний Л. Б. Бойко, О. В. Воронюк, Л. Ф. Грицюк, Т. В. Желтоноговою, А. М. Коваленко, Н. А. Литовченко, Л. А. Маньковою, В. Н. Ронгінським, С. В. Сибіренко-Ставроянї, Л. І. Солодкою, О. Н. Траченко, М. М. Челецькою.

У цілому вивчення історії студювання поетонімів дозволило зробити такі висновки: 1) останнім часом поетонімікон досліджується найбільш активно; 2) аналіз власних назв, зафіксованих у художніх творах, часто поєднується з вирішенням загальнотеоретичних питань ономастики; 3) у багатьох наукових студіях детально характеризується процес конотування пропріативів, що дозволяє укладати словники конотонімів, які можна вважати зразками для функціонально-семантичного аналізу

власних назв; 4) особливо продуктивно у поетонімічних дослідженнях аналізуються антропопоетоніми або увесь ономастикон у сукупності; менш активно описуються топопоетоніми та космопоетоніми; епізодично – ідеопоетоніми, прагмапоетоніми й ергопоетоніми; 5) матеріалом для поетонімічних студій можуть бути окремі твори або вся творчість певного автора чи кількох із них, а також різні жанри художньої літератури та фольклору; іноді характеризуються особливості використання власних назв і в інших функціональних стилях (насамперед у публіцистичному); 6) визначальною особливістю наукових праць українських поетонімістів є характеристика ними іншомовних власних назв (передусім російських та англійських); 7) схема аналізу літературних онімів в основному передбачає з'ясування їхніх семантичних, стилістичних й іноді дериваційних (структурних) та хронологічних особливостей; 8) аналіз бібліонімів як окремого розряду ідеонімів, що тісно пов'язаний із поетонімією, ґрунтується на характеристиці їхньої структури, прагматики, семіотики, лінгвопоетики та інших ознак; 9) на поглиблене дослідження чекають денотатно-квалітативні, твірні та кодифікаційні особливості багатьох класів власних назв, засвідчених у художніх творах; 10) завершальним етапом поетонімічних студій може стати створення загальнономовного словника власних назв, зафіксованих у творах українських письменників (принаймні кінця XVIII – початку XXI ст.); 11) слід розмежувати функціонування пропріативів у художньому мовленні та в інших стилях української мови; 12) поетоніми є розрядом власних назв, які у своїй характеристиці найбільше позбавлені комплексності [див.: 25, с. 56 – 57].

Із-поміж інших класів власних назв останнім часом активно студіюються ергоніми (передусім їхні структурно-семантичні ознаки), причому такі дослідження виконуються на матеріалі й української (Закарпаття – О. О. Белей; Одеса – Н. В. Кутуза; Луганськ – Н. М. Лесовець; Київ – М. М. Цілина, Л. Н. Соколова; Харків – С. О. Шестакова), й інших мов (А. В. Беспалова, О. Г. Мікіна).

Звертається увага і на етроніми: характеризуються українські назви етносів (В. Л. Іващенко, Н. Л. Коваленко, А. П. Момрик), російські (Г. М. Лагошняк), англійські (О. В. Коновалова, Ю. В. Святюк) тощо. Окремі монографічні дослідження присвячені історії становлення етнономінацій (В. П. Петров, О. С. Стрижак), тобто, по суті,

активізується етимологічний аспект досліджень (разом із хронологічним, семантичним і частково кодифікаційним).

Дослідження міфонімів (і слов'янських, й античних) представлене науковими працями А. М. Василенко, В. А. Вересаєва, Н. В. Павлюк (міфоніми у художньому мовленні), В. Войтович, В. Ф. Давидюк, а також лексикографічними й енциклопедичними виданнями; таким чином описуються насамперед екстралінгвальні, а також семантичні, етимологічні, хронологічні й деякі інші особливості міфонімії.

Епізодично появляються роботи, в яких аналізуються лексико-семантичні (рідше – структурні та граматичні) ознаки геортонімів (І. В. Бочарова), теонімів (М. І. Зубов), кінофільмонімів (О. В. Книш), школонімів (Л. О. Куковська), хрононімів (С. А. Реммер, Чжоу Шао Бо), зоонімів (О. Л. Кирилюк, А. В. Моргун, М. І. Сюсько, Я. М. Шебештян), космонімів (Ю. О. Карпенко, М. Москаленко) і прагматонімів (товарних знаків) (Я. В. Браницька, О. В. Вінарева, М. М. Дзюба, М. А. Курушина, О. О. Приймак, С. О. Шестакова, С. А. Яценко).

Розглядаються й інші питання, які стосуються переважно функціональних та екстралінгвальних особливостей пропріальних одиниць або функціонування іншомовних номінацій (Л. В. Гнаповська, Н. Г. Іванова, М. А. Кирилюк, О. В. Кисельова, М. Д. Кожушко, Н. Л. Колмакова, Л. В. Нуждак, Т. С. Олійник, М. І. Романюк, В. І. Ткачук, М. А. Цюпа, Ю. Р. Юсип-Якимович).

Отже, засвідчено, що: 1) інші класи власних назв (крім антропонімів, топонімів й поетонімів) рідко стають об'єктом вивчення ономастів; 2) в окремих студіях характеризуються структурні та семантичні особливості ергонімів, проте цього вочевидь недостатньо (особливо це стосується регіонального вивчення номінацій колективів, зайнятих у сфері виробництва та сервісу, й об'єднань людей та інших денотатів за політичними, ідеологічними й іншими ознаками); 3) монографічні студії з етніміки в основному містять етимологічну інформацію (разом із хронологічною, семантичною і частково кодифікаційною); 4) аналіз міфонімів, здійснений переважно у виданнях словникового та енциклопедичного типу, передбачає розгляд їхніх екстралінгвальних, а також семантичних, етимологічних і хронологічних особливостей; 5) останнім часом активізуються дослідження пропріативів функціонального, етнокультурного і прагматичного плану; 6) визначальною рисою українських ономастичних студій є наявність значної кількості досліджень іншомовних власних назв (в основному

російських та англійських); 7) епізодично характеризуються лексико-семантичні, структурні, граматичні, етимологічні та інші ознаки прагматонімів, ідеонімів, космонімів, зоонімів і теонімів, тому вивчення цих розрядів онімної лексики слід активізувати; 8) ґрунтового вивчення також потребують словотвірні, денотатно-квалітативні, стилістичні та кодифікаційні особливості прагматонімів (зокрема найменувань споруд, зведених людиною із житловою, виробничою, розважальною та іншою метою; назв транспортних засобів; номінацій окремих предметів і товарів) та ідеонімів (зокрема назв творів мистецтва та інших номінацій, у ньому засвідчених; найменувань засобів масової інформації і текстів; власних назв часових проміжків і подій); 9) саме аналіз основних атрибутів ідеонімів, прагматонімів та ергонімів дозволить зробити висновки про шляхи і способи, характерні для теорії номінації сьогодення [див.: 25, с. 58].

У цілому спостереження над історією українських ономастичних студій засвідчили, що на сьогодні вивчення пропріальної лексики займає одне із чільних місць у вітчизняних лінгвістичних студіях. Водночас в онімному просторі існує чимало прогалин, які, безперечно, можуть бути усунені шляхом наполегливої праці усіх, хто присвятив свою наукову діяльність вивченню власних назв.

Список використаної літератури

- 1.Белей Л. О. Українська літературно-художня антропонімія кінця XVIII – XX ст. : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Л. О. Белей. – Ужгород, 1996. – 394 с.
- 2.Бучко Д. Г. Ойконімія Покуття : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.02.02 – українська мова / Д. Г. Бучко. – Чернівці, 1992. – 35 с.
- 3.Бучко Д. Г. Словник української ономастичної термінології / Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. – Х. : Ранок-НТ, 2012. – 256 с.
- 4.Бушаков В. А. Історична топонімія Криму : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.02.13 – мови народів Азії, Африки, аборигенних народів Америки та Австралії / В. А. Бушаков. – К., 2005. – 37 с.
- 5.Горенко О. П. Літературний антропонім : концепт та інтерпретація (на матеріалі творів американських романтиків) : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.01.06 – теорія літератури; 10.01.04 – германська література / О. П. Горенко. – К., 2009. – 36 с.
- 6.Железняк И. М. Среднеподнепровское Правобережье и этногенез славян (на материале гидронимии) : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.02.03 – славянские языки / И. М. Железняк. – К., 1988. – 37 с.

7.Зубко А. Українська ономастика: здобутки та проблеми // А. Зубко // Ономастика України першого тисячоліття нашої ери: [монографія] / О. В. Абакумов, Г. Є Бучко, Д. Г. Бучко та ін. – К.: Наукова думка, 1992. – С. 263 – 282.

8.Іліаді О. І. Праслов'янська топонімія Балканського ареалу : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.02.03 – слов'янські мови / О. І. Іліаді. – К., 2009. – 45 с.

9.Калінкін В. М. Теоретичні основи поетичної ономастики : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.02.02 – російська мова; 10.02.15 – загальне мовознавство / В. М. Калінкін. – К., 2000. – 35 с.

10.Карпенко О. П. Структура и генезис гидронимов Нижнего Правобережного Поднепровья : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02 – мови народів СРСР (український мови) / О. П. Карпенко. – К., 1985. – 19 с.

11.Карпенко О. Ю. Когнітивна ономастика як напрямок пізнання власних назв : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.02.15 – загальне мовознавство / О. Ю. Карпенко. – К., 2006. – 41 с.

12.Карпенко Ю. А. Топонимия Буковины : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 661 – мови народів СРСР (укр. мови) / Ю. А. Карпенко. – К., 1967. – 29 с.

13.Колесник Н. С. Особові імена в українських народних обрядових піснях: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – українська мова / Н. С. Колесник. – Тернопіль, 1998. – 22 с.

14.Лобода В. В. Севернопричерноморская топонимия (общие и региональные проблемы украинской топонимической системы) : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.02.02 – мови народів СРСР (український мови) / В. В. Лобода. – К., 1979. – 52 с.

15.Лукаш Г. П. Український конотонімікон: структура і чинники формування: автореф. ... доктора філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Г. П. Лукаш. – К., 2011. – 38 с.

16.Лучик В. В. Гідронімія Середнього Дніпро-Бузького межиріччя : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.02.01 – українська мова / В. В. Лучик. – К., 1995. – 49 с.

17.Лучик В. В. Спроба охопити неохопне (Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: монографія. – Хмельницький: Авіст, 2008. – 546 с.; Структура онімного простору української мови. Частина II.

Функціонування власних назв. – Хмельницький, 2009. – 374 с.) / В. В. Лучик // Українська мова. – 2010. – № 2. – С. 135–140.

18. Медвідь С. М. Еволюція антропонімних формул у слов'янських мовах : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.02.03 – слов'янські мови; 10.02.01 – українська мова / С. М. Медвідь. – К., 2000. – 408 с.

19. Німчук В. В. Українська ономастична термінологія / В. В. Німчук // Повідомлення Української ономастичної комісії. – К. : Наукова думка, 1966. – Випуск 1. – С. 24–43. – (Проект).

20. Отин Е. С. Гидронимия юго-восточной Украины : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.02.19 – общее языкознание / Е. С. Отин. – К., 1974. – 44 с.

21. Павликівська Н. М. Українська псевдонімія ХХ століття: автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Н. М. Павликівська. – К., 2011. – 38 с.

22. Редько Ю. К. Современные украинские фамилии (происхождение, словообразование, территориальное распространение) : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 661 – языки народов СССР / Ю. К. Редько. – К., 1969. – 32 с.

23. Скляренко О. М. Типологічна ономастика : [монографія] : у 5 кн. – Книга перша : Лексико-семантичні особливості онімного простору / Олексій Скляренко, Ольга Скалярєнко. – Одеса: Астропринт, 2012. – 416 с.

24. Торчинський М. М. Ономастичні студії в Україні: бібліографічно-інформаційний довідник / М. М. Торчинський. – Хмельницький : ХНУ, 2007. – 123 с.

25. Торчинський М. М. Структура, типологія і функціонування онімної лексики української мови: дис. ... доктора філол. наук: 10.02.01 – українська мова / М. М. Торчинський. – К., 2010. – 504 с.

26. Худаш М. Л. Украинская антропонимия XI – начала XIX вв. (мужские имена) : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.02.02 – языки народов СССР (укр. язык) / М. Л. Худаш. – Ужгород, 1980. – 45 с.

27. Чучка П. П. Антропонимия Закарпатья : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.661 – языки народов СССР (украинский язык) / П. П. Чучка. – К., 1970. – 42 с.

28. Шульгач В. П. Праслов'янський гідронімний фонд межиріччя Західного Бугу і Случі : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.02.01 – українська мова; 10.02.03 – слов'янські мови / В. П. Шульгач. – К., 1998. – 31 с.

29. Słowiańska onomastyka. Encyklopedia / pod redakcją Ewy Rzetelskiej-Feleszko i Aleksandry Cieślukowej przy współ J. Dumy. – Warszawa; Kraków : Wyd-wo Naukowe Warszawskie, 2002 – 2003. – T. 1 – 2.

Анотація

У статті описано історію українських ономастичних студій. Особливу увагу звернено на дослідження власних назв, виконані у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. Також накреслено низку перспективних завдань, які варто розв'язати дослідниками онімної лексики у найближчому майбутньому.

***Ключові слова:** українська ономастика, історія вивчення власних назв, перспективи ономастичних студій.*

Аннотация

В статье описана история украинских ономастических исследований. Особое внимание обращено на исследования онимов, выполненные во второй половине ХХ – вначале ХХІ веков. Также намечен ряд перспективных задач, которые следует решить исследователям онимной лексики в ближайшем будущем.

***Ключевые слова:** украинская ономастика, история изучения онимов, перспективы ономастических исследований.*

Summary

The article describes the history of Ukrainian onomastic studies. Particular attention is paid to the study of proper names, made in the second half of ХХ – beginning of ХХІ century. Also outlined a number of future challenges to be resolved by researchers onyms vocabulary in the near future.

***Key words:** Ukrainian onomastics, the study of the history of proper names, prospects onomastics studies.*

УДК 81'42-811.161.1

Фандуль О. М.

Хмельницький національний університет

ПРИЗВИЩА ЦЕНТРАЛЬНОЇ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ, УТВОРЕНІ СУФІКСАЛЬНИМ СПОСОБОМ

В Україні не згасає інтерес мовознавців до дослідження прізвищ, їх походження, поширення, будови. У сучасній ономастичній літературі лінгвісти все частіше зосереджують увагу на локальних словотвірних